

Ezen tárgyakból Müller József szücsmester 1864. augusztusban Pestre hozott 4 darab fogat s a m. n. Muzeumban átadta Palkovicsnak. A csigolyák dr. Rónay szerint a helybeli káplánnál vannak.

De nemcsak a Duna völgye, hanem a szomszéd Ipolyvölgy is gazdag a vastagbőrűek maradványaiban. Én egyik legrégibb kirándulásom alkalmával Kubinyi Ferencz úrral Hontnál a téglavetőben láttam Mammuth- és Rhinoceros-csontokat előjönni, melyekből a Muzeumba szintén jöttek példányok. Ujabban pedig Zsigmondy úr indítványára Ipoly-Szalkán határozottatott el hasonló maradványok gyűjtése.

Egy új Cephalopoda-faj a Bakony Cer. Reitzi szintjéből.

Böckh János-tól:

Felolvastatott a földtani társulat 1873. évi február hó 12-én tartott szakgyűlésén.

Az alsó- és felső-trias közti határrétegek faunája eddigelé még oly kevéssé ismeretes, hogy csak örömmel üdvözölhetjük azon leleteket, melyek ezen határrétegekben tétetnek. Azért nem is akarom elmulasztani az alkalmat s bátorkodom megismertetni egy fajt, mely Roth Lajos barátom által gyűjtetett a felső-örsi Királykút-völgyben. Az itt megismertetendő példány felette érdekes s azon szintből való, melyet a magy. kir. földtani intézet évkönyvében II. k. II. f. közhirré tett „A Bakony déli részének földtani viszonyai“ című munkálatomban mint a Cer. Reitzi szintje irtam le.

Ezen szint faunáját, a mennyire az idézett munka elkészítése idejében előttem ismeretes vala, magam közöltem. Utánam Roth újra meglátogatván a Bakonyt, ismét hozott egy pár fajt az említett szintből s ezeknek egyikét a magy. földtani társulat 1871. évi november 22-kén tartott szakgyűlésén bemutatá s leírását egyúttal a közlöny 1. évf. 213. lapján adá. Az általa gyűjtött darabok között azonban még egy más felette érdekes darab is mutatkozván, Ő ennek megismertetését reám bizta. Ennek folytán nem akarom a szóban álló faj bemutatását és megismertetését továbbra halasztani, s bátorkodom ennek jellemzését ezennel közölni.

Ammonites (Sageceras) Zsigmondyi n. sp.

Ezen sajátságos alak háza lapos. Az oldallapok csak kevésbé domborodottak s a hasrész-felé annyira közelgnek, hogy a hasrész maga éles. Szorosan véve azonban a hasnak éle nem képeztetik az oldallapok közvetlen egyesülése által, mert behatóbb vizsgálás mellett tisztán látható, miszerint ez élesítés által képezetik.

Ily tető alakú hasrész a *Cer. Reitzi* szintjének már több alakjánál mutatkozott, p. o. *Cer. Zalaensis*, csak hogy ezeknél erősen van kifejlődve, holott az itt leírandó alaknál csupán jelölve van.

A ház legnagyobb szélessége a köldök tözsomszédságában van, s a tekervények annyira fedők, hogy köldök alig marad.

A szóban forgó példány harántmetszete, nem tekintve a hasrész kis tető alakú voltát, körülbelől oly képet nyújt, mint az *Ammonites floridus Wulf. sp.* azon példánya, melyet Hauer F. „Ueber die Cephalopoden des Muschelmarmors von Bleiberg in Kärnthen“ című értekezésében a I. táb. 9. ábra alatt ismertet meg, csak-hogy az *Am. floridus* idézett alakjánál az élesülés a hasrész felé még nagyobb mint az én példányomnál, s az él közvetlenül az oldallapok által képezetik.

A köldök bakonyi fajunknál még kisebb mint a fentemlített *Am. floridus* ábrájánál.

A ház belső tekervényének hasrésze sokkal kevésbé éles, mint a külső tekervényé, sőt inkább kerekített.

Az előttem fekvő példány csak egy töredék, miután csak is az osztályozott rész kőmagját mutatja, a lakosztály nincs meg.

A mi ezen alakot azonban különösen érdekessé teszi, ez a lobavonal, s ez némileg ugyan ceratit jellegű, de másrészt oly sajátságokat is észleltet, melyek oly fajoknál mutatkoznak, melyeket Dr. Mojsisovics*) legújabb időben a „*Sageceras*“ nem alatt akar összefoglalni.

A nyergek mindenekelőtt simák, a lobusok pedig csak egyszerűen fűrészelték. Ez az eset legalább a *ventrallobusnál*, továbbá az 1-ső és 2-ik *laterallobusnál*. Az 1-ső segélylobus már kevésbé mutatja a fűrészelést, s inkább rovátkolás áll be, s e mellett a lobus úgy van

*) Dr. Mojsisovics. Über die Entdeckung von Ammoniten in der carbonischen Formation Indiens. Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanstalt 1872. Nr. 15. Seite 316.

helyezve, hogy legmélyebb pontja nem közepén mutatkozik, hanem közelebb a köldök felé. Szintén ez észlelhető különben a 2-ik laterallobusnál és a 2-ik segélylobusnál is.

Ezen lobusok feneke ennél fogva tehát hajlást mutat a köldök irányában, úgy hogy legmélyebb pontját a köldök felé eső végén éri el, a hasrész felé fekvő része pedig magasabban fekszik.

A 3-ik segélylobus és a következők úgy látszik már símák. A haslobustól a 2-ik laterallobusig mindig nagyobbodik a mélység, úgy hogy a 2-ik laterallobus a legmélyebb. Ezen túl azonban ismét csökken a lobusok mélysége, s az első segélylobus már valamivel csekélyebb mint az 1-ső laterallobus.

Az oldallapon a mennyire láthatom 8 nyereg áll, a 9-ik már a köldökben fekszik.

A nyergek keskenyek és magasak, fűrészelést nem mutatnak, de végük felé különös hajlamot mutatnak nyelvalakú kiképződésre. E tekintetben felette nagy a hasonlatosság a *Goniatites Orbignyanus Vern. & Keys.* lobavonalával, mely a „Geologie de la Russie d'Europe et des montagnes de L'Oural“ című munkában a 26 tábl. 6. ábra alatt közöltetik.

A külső nyeregtől kezdve a 2-ik lateralnyergig a nyergek magassága emelkedik, úgy hogy az utóbbi a legmagasabb, de a magasság emelkedésével egyszersmind szűkülnek e nyergek és úgy, hogy a három első nyereg közt szintén a 2-ik lateral a legszűkebb.

A második lateralnyereg után következő nyergek ismét kisebbülnek, s egy, a nyergek hegyét összekötő vonal előre domború görbét képez, mint ez *Goniatites Orbignyanus Vern. & Keys.* és *Goniatites Haidingeri Haw.*-nél az eset.

Eltekintve tehát attól, hogy e bakonyi példányunknál a lobusok feneke a ceratitesek módja szerint fűrészelt és nem mutatja azon fogacskát mint az épen felhozott fajok, félreismerhetlen azon hasonlatosság, mely a bakonyi faj és az idézettek lobavonalának alkotása közt létezik.

Végre még egy sajátsgot akarok kiemelni, mely a szóban forgó példányon észlelhető, s melyet Hauer F. az *Am. Haidingeri*-ről szintén említ s a *Goniatites Orbignyana*-nál is mutatkozik. Ez a kamarák sokasága és ezeknek elhelyezése.

A kamarák válaszfalai t. i. annyira közel állanak egymáshoz, hogy a szomszédos kamarák nyergei és lobusai egymásközé tolvák, úgy hogy a lobavonal mentének nyomozása éber szemet igényel.

Közelebb a hasrészhez és a köldökhöz, szintúgy mint az Am. Haidingerinél, könnyebb a lobavonal nyomozása, miután a nyergek és lobusok falaikkal nem érintkeznek, de az oldallapok közepe felé ezek annyira közelednek, hogy a falak egymást érintik és egybefolyanak. De ezen esetben is csak a köldök felé eső oldalon történik az érintkezés.

Ezen érintkezés következtében aztán szintoly a tekervény irányában huzódó vonalak mutatkoznak a kőmagon, milyeneket Hauer F. az Am. Haidingerinél említ.

Mind a mondottakból következtethető, hogy az itt leírt bakonyi faj rokonságban áll az Am. Haidingeri és Orbignianussal, melyeket, mint mondám, Mojsisovics az általa felállított és még közelebb okadatolandó „Sageceras“ nemhez számít, s melyhez ennél fogva valószínűleg a mi fajunk is tartozik.

Méretek:

átmérő	= 34 m. m.
az utolsó tekervény magassága	= 21 „
ennek vastagsága	= 7.5 „

Előjövétel, a vizsgált példányok száma: Felső-Örs, Királykút-völgy, a Cer. Reitzi tartalmú mészkőben 1.

Bátorkodom ezen fajt jeles tagtársunk, Zsigmondy Vilmos úr után elnevezni.

Irodalom.

A borostyánkő előjövételéről a keleti tengeren.

Roth Lajos-tól.

(Közöltetett a földtani társulat 1873. évi február hó 12-én tartott szakgyűlésén.)

A legújabb időben a magyarhoni földtani társulat a „vgl. physik. ökonomische Gesellschaft zu Königsberg in Pr.“ című társulattól egy becses, a nevezett társulat által kiadott — iratok s külön lenyomatokból álló —